

Minder fra Ubby Præstegaard

Af Proprietær Vilh. Bruhns Erindringer

Ved F. Elle Jensen

Vilh. Bruhn¹⁾ blev efter sin Moders tidlige Bortgang i sine første Aar opdraget hos sin Morfar, General Romer i København²⁾; efter hans Død kom han tilbage til sin Fader, der atter var blevet gift og nu gjorde Tjeneste i Hovedstaden. Da General Romers Datter *Angelique*, der altsaa var Bruhns Mester, havde ægtet Provst *Hunæus Beck* i Ubby³⁾, var det ikke sært, at han kom til at tilbringe sine Ferier i Præstegaarden, hvor han bl. a. stiftede nærmere Bekendtskab med sin Fætter, *Vilh. Beck*.

Da jeg i Sommeren 1855 fik Ferie, blev jeg glædelig overrasket ved, at jeg skulde med Fader en lang Rejse helt ud paa Landet og besøge Onkel Beck og Tante *Angelique* i Ubby Præstegaard ved Kalundborg; Tante var jo Søster til min egen kære Moder og gift med daværende Provst Beck, tidligere Præst i Ørslev ved Slagelse. Det var en uhyre Begivenhed, Kufferterne blev pakket, ikke disse nymodens, men gammeldags med Sælskind overtrukne Kasser med Jernbaand om og med paaslaaet stor, tydelig Adresse — og saa tog vi Kl. 7 Morgen med Toget til Roskilde. Længere gik Banen ikke dengang, og vi skulde da derfra med Diligencen over Holbæk til Viskinde Kro, hvor Onkels Befordring vilde afhente os.

Det gik godt til Roskilde, men der havde Glæden nær faaet en brat Ende; Fader blev syg, men heldigvis gik det over lige saa hurtigt, som det kom, og vi blev puttet ind i Diligencen, en

1) Se „Fra Holbæk Amt“ 1945, S. 5 ff. og 1947, S. 114 ff.

2) C. L. V. Romer var en af Frederik VI's betroede Mænd († 1857).

3) Joh. Filip Hunæus Beck († 1865). Ægtede 1819 *Angelique Sofie Margrete Romer*.

meget stor, guimalet, indvendig udpolstret Vogn med 4 Heste for. Postillonen sad i rød Frakke paa Bukken med et Horn, hvori han blæste, naar vi passerede Byerne, eller vi mødte en Vogn, for alle andre skulde jo selvfølgelig vige hele Sporet for den kongelige, agende Post. Det var storartet, syntes jeg og glædede mig ved alt det nye, der var at se, men som Mil gik efter Mil, blev Tiden alligevel lang; Fader sov, og jeg trøstede mig med en stor Pakke Wienerbrød. I Holbæk bedede vi, fik Kyllingesteg og Rødgrød, og derefter gik Turen videre til Viskinde Kro.

Her holdt Niels Kusk med en af de gammeldags holstenske Kurvevogne, hvor Stolene hang i Læderstroppe paa Fadingen spændt fast og med Læderremme fortil for ikke at vippe bagover; et Par rigtig tykke, fede, brune Heste var forspændt, og selv sad Niels med Sølvtræse om Huen og lyseblaa Frakke med Sølvknapper i forreste Agestol. Det var alligevel fornøjeligere end med Postvognen, for her kunde man rigtig se sig om, og mange var der at hilse paa. Alle Folk stod stille og hilste, Koner og Piger med, ja selv dem vi mødte med deres Malkespand paa Hovedet og Strikkestrømpe i Hænderne — man var vel mere høflig dengang, og Hilsenen var vel ment, ligesom den altid besvaredes med Venlighed.

Det var henad Aften, da vi naaede Ubby, denne store og hyggelige Landsby med sin gamle, smukke Kirke, bygget af Esbern Snare, stødende op til den store Præstegaardshave med de høje Popler. Alle Gaarde i Byen var straatækte, kun Bagerens havde rødt Tegtag, alle var omgivet af Stakhaver, og midt i Byen Gadekæret med en Mængde Ænder og Gæs. Da vi saa her drejede op ad „Strædet“, som det hed, forbi Hønskræmmerens og Degnens Haver med Vippebrønden udenfor, laa Præstegaarden foran os med sine hvidkalkede Længer, med Vindruer op ad Stuehuset, oplyst af Solen, som nu sin Nedgang nær skinnede og lyste alt saa skønt op. Det Skær af Solvarme og Lys, der hvilede over dette Fredens Hjem, var som en Forudsigelse om alt det gode, som jeg i mange, mange Aar skulde nyde der, og hvorom Mindet skulde følge mig Livet igennem.

Ja saa rullede vi nu ind ad Porten. Bonjour, den store sorte,

laadne Lænkehund, gøede, som om den aldrig før havde set Niels Kusk og de fede, brune Heste, Stuepigen Ane kom med Vogntrappen, og Onkel og Tante, Fætter Vilhelm og Nina Staffeldt, hans Forlovede, samt Onkels Plejesøn Hannibal Beck og hans Søster Sofie stod i Døren og bød velkommen med en Varme, saa man følte, det kom fra Hjertet. Fætter Hannibal, Handelskommis hos en Købmand i Kalundborg, greb mig hurtigt og førte mig ud i den store, dejlige Have med dens 3 Fiskedamme, Alleer og Frugttræer. Jeg plukkede og spiste, det var noget andet end at købe 7—8 Kirsebær paa en Pind henne hos Amagermor i Løngangen ved Slottet, saadan en Overflod havde jeg aldrig set, og jeg var aldeles overvældet af al den Herlighed, da jeg derefter blev indkvarteret i gamle Tante Sofies Stue, hvor jeg snart sov ind efter den mest bevægede Dag i mit Liv.

Den næste Morgen blev jeg vækket af Tante Sofie med et: „Saa, min lille, nu skal du op, ud i Haven og se alle Lammene osv.“ Den gode Tante sagde for Resten „min lille“ til alle; hun var noget for sig selv, udtalte f. Eks. fremmede Ord forkert — som nu en Dag en Probenreuter (Datidens Benævnelse for en Handelsrejsende) kom ridende ind i Præstegaarden, udbød hun: „Se den Pokkelrøjter, hvor han kan faa Hesten til at gøre Kaprifolier (Kaprioler)!“ Naa, det frembragte jo kun Munterhed, og hun blev aldrig rettet. For Resten var hun en høj, mager gammel Dame, altid i sort og med store rustrode, forlorne Hængekrøller under en stor Kappe med pibede Strimler. Hun traktede mig med Brystsukker, som opbevaredes løst i Servanteskuffen sammen med de forlorne Krøller, Haarnaale, Sæbe og anden Ragelse — det var jo ikke rart, men ellers kom vi fortræffeligt ud af det med hinanden.

Og saa gik Dagene med at køre med Karlene i Marken — der var stor Avling, 156 Tdr. Land udmærket Jord, 14 Heste — ride Hestene paa Græs og ride paa Æslet, som bar Malkespandene ud paa Malkepladsen, hvor der vel var ca. 50 Køer. En lille Have fik jeg ogsaa, og Kusine Nina Staffeldt hjalp mig med at beplante og pleje den; hvor var hun nydelig i sin hvide Kjole med det røde Livbaand. Vilhelm, hendes Forlovede, var hjemme

i Ferien, og med ham en god Ven, den senere bekendte Missionspræst Ipsen¹). Nikolaj Beck, hans ældre Broder, var min særlige Ven, han var Landmand, drev Avlingen og havde for Resten travlt med at bygge Forpagterbolig, da han skulde være Forpagter hos sin Fader og giftes med Hendrikke Holst, Datter af Præsten i Nabosognet Svallerup. Med ham fulgtes jeg i Marken, og han gjorde mig opmærksom paa meget i Naturen og lagde for saa vidt Grunden til min Lyst til Landbruget.

Jeg levede som i Paradis, men hvortlænge var Adam der? En skønne Dag var Faders Permission forbi, og atter rullede Niels Kusk for Døren — han var for Resten blevet min specielle Ven og havde lært mig at fange Karusser i Dammene og Gedder i Tørvemosen under Lierne — og saa rejste jeg med tungt Hjerter tilbage til Hovedstaden, men meget trøstet ved at have faaet en Indbydelse til at komme igen næste Aar og saa hvert Aar derefter, en Indbydelse, som jeg trolig fulgte i lange, lange Tider. — Vilhelm Beck har jeg ikke særlig omtalt her, han gav sig ikke meget af med mig, han havde jo ogsaa Nina og Vennen og meget andet at tage Vare paa. — —

Om sit Ferieophold i Ubby næste Aar fortæller Bruhn følgende:

D. 19. Juli Kl. 7 om Morgenen rejste jeg med Toget til Slagelse, Banen til Korsør var jo 1856 blevet aabnet af Kong Frederik VII. (Jeg erindrer et Vers fra den Tid om Festmiddagen i den Anledning, hvori der stod: „Har I hørt fra Korsør — hvad Telegrafens melder — Kongens Kone (Grevinde Danner) hun har ædt — atten Frikadeller“). Hvor var jeg lykkelig, da jeg sad i Toget og saa den ene Telegrafpæl ligesom fare forbi efter den anden, thi nu gik Turen til Sol og Frihed, Mark og Eng, Heste og Vogne, det var noget andet end de kedelige Stile og Skolebøgerne.

I Slagelse maatte jeg ud af Toget. — Rejsen dertil kostede 1 Rdl. 3 Mk. — og saa med den gule Diligence til Kalundborg. Det var nu ikke saa hojtideligt som Turen over Holbæk, thi her var vel rød Kusk, som blæste paa sit Horn, naar vi mødte en Vogn eller lignende, men der var ingen Postfører og kun 2 Heste for. Som-

¹) C. O. Ipsen, død 1897 som Præst i Assens.

metider ledsagedes Diligencen af en eller flere Bivogne, eftersom der var rejsende; det var gamle Wiernervogne, som lugtede fælt af Tran.

Saa rullede vi af og ud i det aabne Land med en Fart af 1 Mil i $\frac{3}{4}$ Time; i Løve Kro holdt vi og udvekslede Post, og i Agerup Kro skulde jeg af. Her var Poststation; Ejeren af Philipsdal, en lille gesvindt og elskværdig Mand, Kammerraad Fraas, var saakaldt Postmester. Kromanden, der tillige var Møller, stod i Skjorteærmer bred og tyk i Døren, pudret som det sig bør en Møller at være, og svedende over sit smilende Ansigt — han hed, saa vidt jeg erindrer, Ibsen. Der var pillent og propert i Skænkestuen, men tarveligt, kun et langt, skuret Bord med Bænke, desuden en Skænk og en „Uro“ under Loftet til Fluernes private Fornøjelse. Og saa dukkede Niels Kusk op fra Rejsestaldens mørke Baggrund, lysende som en forjættende Engel i sin himmelblaa Frakke med Solvknapperne; det var et lifligt Syn for mig, og hans venlige: „Naa velkommen“ indeholdt Lofte om mange Køre- og Fisketure.

Saa rullede vi med de tykke brune for gennem Svallerup, hvor Ubbyevejen drejede fra, og snart tittede de takkede Gavle paa Esbern Snares gamle Kirke op over Trætoppene ved Præstegaarden, og vi rumlede op ad Strædets toppede Brosten, forbi Degnens Have, hvor min gode Ven Anders var ved at drage Vand op af Vippebrønden, og saa endelig ind i Præstegaarden.

Hvor var det hjemligt at blive budt velkommen af Onkel og Tante og venligt hilset af de mange Gæster, der var; det tegnede rigtig til en fornøjelig Tid. Fætter Nikolaj, Forpagteren, var blevet gift og havde hjemført sin Rikke (Hendrikke), hvoraf Folgen var, at det gamle Æsel ikke længere som tidligere maatte have dette Navn; det hed nu „Madammen“, muligt for at skille det ud fra den unge Kone. I det Hjem fik jeg et nyt Tilholdssted, og jeg nød meget godt der i mange, mange Aar — jeg kom nemlig til at bo i Forpagterboligen, da Præstegaarden var fyldt med Gæster. Der var som i Fjor Ipsen, desuden Joh. Clausen¹⁾, en

¹⁾ Joh. Clausen, død 1908 som Præst i Vonsild.

tyisk theologisk Kandidat Delfs, Vilhelm Becks Forlovede, Nina Staffeldt¹⁾, og Nina og Mine Köpcke²⁾ — det var jo Ungdom, og naar Frederik Beck og Hustru kom fra Lerchenborg, hvor han var Godsinspektør, fulgte to Svigerinder med, Cornelia og Dagmar Frimodt, Søstre til den bekendte Pastor Rudolf Frimodt³⁾; de var jo Ungdomsvenner af Børnene i Uby fra den Tid, da deres Fader var Godsinspektør paa den nærliggende Birkende-gaard.

Vilh. Beck var dette Aar blevet Kapellan hos sin gamle Fader, og om ham samledes jo nu Ungdommen — om Sommeren Theologerne gerne i et hyggeligt Hjørne af Haven, naar han ikke var ude i Sognet eller oppe i Kirken for at instruere Ipsen i Alter-tjenesten og navnlig lære ham at messe. Det sidste mislykkedes nu aldeles. Ved disse Øvelser var ikke andre til Stede end de to og saa Vilhelms Hund „Fenris“, en dejlig klog, spættet Høns-hund, der aldrig kom længere end i Vaabenshusdøren; der sad den og ventede og hørte andægtigt paa sin Herres Messen. Han messede overordentlig dejligt, men saa snart Ipsen tog fat, saa falsk som naar man hvæsser en Sav, hylede den ynkeligt — det syntes jeg, var helt fornøjeligt, naar jeg dristede mig derop.

Men naar Vilhelm havde fri, gik Diskussionen meget livligt mellem de lærde Herrer. En Dag var jeg, jeg husker ikke hvorledes, raget uklar med ham, jeg tænker, jeg har forstyrret det høje Koncilium, thi Vilhelm tog mig uden videre og anbragte mig mellem sine Ben, hvorefter Forhandlingerne fortsattes, som om intet var forefaldet. Det var jo ikke morsomt for mig at høre om al den Død, der hvilede over Sognet; jeg syntes tværtimod, det var en meget livlig Menighed. Men saa blev jeg opmærksom paa Storken, som stod i den gamle, udgaede Lind lige ved Siden af Auditoriet; han stod saa andægtig og hørte efter, drejede Hovedet fra den ene Side til den anden, og blev Herrerne for høj-røstede, lagde han det tilbage, knebrede vældigt og slog med Vin-

1) Nina Staffeldt var Datter af Kammerjunker S. og Charlotte Caroline Marie Rømer. Hun var altsaa Kusine saavel til Vilh. Beck som til Bruhn.

2) Døtre af Proprietær Vilh. Köpcke, Christinenthal i Holsten, og Elise Augusta Rømer.

3) Rudolf Frimodt, død 1879 som Præst ved Johanneskirken i København.

gerne, hvad der syntes at virke paa de ivrige Gemytter, saa længe Langben havde Ordet. Men han maa være bleven ked af det, for pludselig gav han et Hop, spredte Vingerne og fløj, sendende en lang Straale bagud, som om han vilde sige: „Skidt med det hele“, ned til sit Spisekammer i Tørvemosen. Jeg kunde ikke lade være at le voldsomt, Vilhelm lo med, og saa slap jeg ud af Klemmen.

Saa alvorlig Samtalen var om Formiddagen, indtil Tante kaldte ind til den dejlige Frokost med Tykmælk, lige saa fornøjelig kunde Aftenerne være. Engang havde saaledes Ipsen faaet en af Forpagterens gule Heste ind i Haven, og udklædt som Dame optraadte han nu paa usadlet Hest. Jeg havde fundet en Skarlagens Hofkjole med blaa, broderet Krave — den maa vist have tilhørt Grandpapa Rømer, før den landede i Ubby Præstegaard —, og en trekantet Hat og agerede Klown, assisteret af Onkels „Freia“, men „Fenris“ og nogle smaa Gravhunde, som aldrig havde set et saadant Syn, hængte sig i Skøderne og gjorde Ipsens Skolehest aldeles sky, saa Primadonnaen faldt af. Det var yderst morsomt, syntes vi.

Onkel Beck skulde paa Kirkesyn og vilde gerne have mig med. Det var jo helt fornøjeligt og foregik under andre Former end nu, da Provsten kommer kørende i en tarvelig Fordvogn med et Par Synsmænd bagi. Dengang kørte Synsmændene forud, den ene var Kirkeværgen i Ubby, Hans Snedker, en lille tør Fyr, men paalidelig, den anden, en Murer, hvis bedste Kendemærke var en mægtig, rød Næse — de synede Kirkerne foreløbig, til Provsten kom.

Ved 9-Tiden holdt Niels Kusk for Døren med Kalechen, og saa rullede vi ud gennem Strædet og svingede om ad Kalundborgvejen. Lige ved Svinget laa et gammelt Hus, hvis ugifte Beboer, Niels Væver, var bekendt viden om, en af de Originaler, som vel ikke mere findes i denne prosaiske Verden, altid i bare Fødder, hvide Bukser og en gammel Vest med Sølvknapper og Skindærmer, og altid medførende en et Par Alen lang Jernstang saa tyk som en Finger. Inde i Huset fandtes kun en Væv, en Stol og et lille Saltkar med skraat Laag, der tjente til Sovepude om Nat-

ten. Sengetøjet bestod af en stor Sæk, fyldt med Hø og Hak-kelse, den krøb han i om Aftenen, bandt den om Halsen og sov, til Solen kom frem. Forøvrigt var Stuen omspundet med Spindelvæv; Niels samlede nemlig paa Edderkopper, „for“, sagde han, „saa er jeg fri for de forbandede Fluere“. Han var ellers et paa-lideligt Bud og kunde mere end sit Fadervor, som man sagde; saaledes kunde han fordrive Rotter, og jeg skal nævne et Til-fælde:

Der var kommet mange af disse altædende Smaabæster i Korn-magasinet over Sidelængen i Præstegaarden, og foruden at gøre Skade i Hveden forstyrrede de Kapellanen, som havde Bolig nedenunder, naar han om Aftenen sad og studerede. Nikolaj gik derfor til Niels Væver, da andre Midler ikke vilde hjælpe, og bad ham jage de „langhalede“ bort — Navnet maatte ikke nævnes. Niels nikkede, det var Svar nok. Det var Vintertid, og der laa et fint Snelag over Jorden, da han derefter indfandt sig og bad For-pagteren følge med sig ud i Haven; dér kunde der tydeligt ses en mængde Aftryk af Rottepoter, der som i en lang Sti førte ud over Marken, hvorhen maatte der ikke spørges om. Men da Foraaret kom, og Urmageren — for Resten en velstillet, større Gaard-mand — vilde tage sine Kartoffler ind fra Kulerne, som laa paa den anden Side af Landevejen, der skilte Præstemarken fra hans, var der til hans Forundring flere Rotter end Kartoffler, og ingen var i Tvivl om, at Niels havde læst Rotterne derover, thi han og Urmageren stod ikke paa nogen god Fod. —

Ja Svinget ud paa Landevejen var nu ikke saa stort som denne Kronike om Niels Væver, som jeg kendte saa godt, men ikke var helt dristig ved at komme i for nær Berøring med. Niels Kusk klarede Svinget med kyndig Haand, og vi rullede videre. Denne Egn var fuld af Høje og Sagn. Saaledes passerede vi en stor, me-get smuk og græsklædt Høj lidt fra Præstemarken, og deri havde en Trolld sin Bolig, thi Ejerens Bedstefaders Oldefader havde selv fortalt, at da hans Hyrdedreng havde dristet sig op paa den for at se efter Faarene, hvad Trollden ikke kunde lide, og nu stod og støttede sig paa sin Hyrdestav, var der pludselig en inde fra Højen, som rykkede den fra ham, og han saa den aldrig mere.

Saadan lød Sagnet, men hvad der var virkeligt, fortalte Onkel, var, at da Højen blev udgravet, og der var et stort Gravkammer i den, hvortil der førte ligesom en Indgang, var det allerførste, man fandt, en lang Hyrdestav. Nu var Trolden flyttet, men han havde altsaa været der!

Paa en Bakke opad mod Rørby laa en stor Sten — og ligger der vel endnu, hvis ikke Tidens ringe Hensyntagen til Sagn og Minder har faaet den slaaet til Skærver. Om den siges, at en Trolde, rasende over, at der byggedes en Kirke i Ubbi, havde slynget den efter den, men forfejlet Maalet.

Om Besøget i Præstegaarden, en af de sædvanlige gamle, erindrings jeg kun, at Præsten hed Røgind¹⁾, og at han modtog os med Venlighed og i Ærbødighed for Provsten. Efter Forretningen og en bedre Frokost kørte vi til Aarby, men Opholdet her varede ikke udover, hvad Synet fordrede, da vi skulde til Lerchenborg til Middag. Kun husker jeg, at Pastor Jensens²⁾ var gode og venlige Mennesker med en Datter paa min Alder, som viste mig Haven. Han blev Onkels Efterfølger som Provst og senere Præst i Ubbi.

En halv Mil Vej fra Aarby ligger Grevskabet Lerchenborg, hvor Onkels Søn Frederik var højt betroet Godsforvalter. Lerchenborg var dengang et meget stort Gods, som strakte sig over hele Halvøen Asnæs og mod Øst gik helt ned til Jyderup; mange Kirker og Hovedgaarde som Aggersvold og Sølyst horte under det. Slottet, en stor, hvid Bygning, laa for sig selv med sin 20 Td. Land store, prægtige Have og mægtige Avlsbygninger. Saa vidt jeg erindrings, var hver Mark paa 100 Td. Land; Jorderne var bortforpagtet, men Greven havde selv et Stutteri af Mohrenkopper. Over hele denne Herlighed var Frederik Inspektør, saa længe han levede, baade i den dalevende Greves Tid og i hans Søns.

Paa Lerchenborg blev vi modtaget med den største Kærlighed og forblev der til Aften. Køreturen hjem glemmer jeg aldrig, skønt der ikke tildrog sig noget særligt; men det var den Stemning, der hvilede over det hele. Det var mørkt, meget mørkt, saa

¹⁾ P. C. Røgind (1859—71).

²⁾ Carl Ludv. Jensen (1848—65).

da vi kørte i den lange Allé fra Slottet, betegnedes kun Vejen ved en noget lysere Himmel, hvor de mægtige Træers Toppe ikke helt naaede sammen. Det var lummert og blikstille, kun afbrødes denne Stilhed ved de gamle Uglers Tuden og Ungernes svagere Forsøg — det lød saa uhyggeligt, og dertil kom meget stærke Lyn, som i et Nu oplyste det hele for saa at efterlade os i et endnu dybere Mørke; men en svag Rumlen af Torden meldte os, at Uvejret nærmede sig, om ikke Fjorden holdt det fast. Om jeg var bange, ved jeg ikke, men jeg trak et Lettelsens Suk, da vi atter kom ud paa fri Mark.

Et Par Dage efter var jeg igen med paa Visitats; da gik Turen over Kalundborg, hvor Kirkens Midtertaarn endnu ikke var opført, til Raklev og ud paa det øde Refsnæs. Noget særligt fra den husker jeg ikke, uden at Egnen ud over Ulstrup var trist og sandet, og at der groede mange Evighedsblomster, som jeg fik Lov at plukke til en Krans.

Saa kom som et Lyn fra den klare Himmel, at hans Højærværdighed Biskop Martensen anmeldte Visitats, og saa meget forstod jeg, at det var aldeles uventet, at han kom, kun nogle faa Maaneder efter at Vilhelm var blevet ordineret; Biskoppen havde jo ikke vist ham særlig Velvilje ved Ansættelsen i Uby og havde givet ham en mindre god Karakter ved Bispeeksamen. Naa, modtages skulde han jo, og det med Værdighed, men først skulde der være Afskedsfest for de mange Gæster, og den skulde forme sig som en Skovtur til Delhoved og Stokkebjerg sammen med Pastor Schjødtes¹⁾ unge i Store Fuglede.

Næste Søndag over Middag kørte vi afsted i to Vogne, en Holstenskvogn og en almindelig Høstvogn. Den tyske Kandidat Delfs havde en Violin, en anden en Klarinet, men uheldigvis var Instrumenterne paa hver sin Vogn, og værre blev det, da vi mødte Selskabet fra Fuglede, thi der havde de Violin og Harmonika med, saa det blev en mærkelig Koncert, da den sidste Vogn ikke kunde følge med i Takten.

I den bedste Semning rullede vi ind ad Ledet ved Stokkebjerg,

¹⁾ Jørgen Karl Schiodte (1845—74).

hvor vi laante en lille Trækvogn af Skovløberen til alle vore Madvarer, og saa gik Turen med Musik i Spidsen til det skønne Udsigtspunkt, mens Skovløberkonen fulgte bagefter med en Trefod og en Gryde til at koge Kaffe og Æg. Vi nød her rigtigt den herlige, uberørte Natur, og alt var i den yndigste Harmoni, da der pludselig lød et forfærdeligt Udraab fra en af Damerne: „Men, Sidse, hvad er det, De gør?“ Sidse havde nemlig kogt Æggene haarde og piller dem, og for at de skulde være pæne og blanke, puttete hun hvert af dem i Munden og lod sine fyldige Læber glide hen over dem med et lille Smask; at der var noget at sige til det, fattede hun ikke. Heldigvis blev det opdaget saa tidligt, at nogle Æg blev reddet, de slikkede fik hun Lov til at tage med hjem til Niels.

Maaltidet trak længe ud, for der var mange, mange Taler og Sange, og under dette kom et Par tyske Burscher og vilde forlyste Selskabet med deres Violinspil — af dem var der ikke saa faa dengang, ja jeg har hørt hele Orkestre paa 10—12 Mand spille i Ubbys Præstegaard — men pludselig slog de over i „Schleswig-Holstein meerumschlungen“. Derover blev Hr. Delfs saa begejstret, at han bad dem spille den igen paa hans egen, bedre Violin, men det kom han til at fortryde, thi Burschen forsvandt bagefter med den, og han saa den aldrig mere. Da Hr. Delfs blev meget forbitret over dette, forsikrede Vilhelm ham under Selskabets Bifald om, at det kun var Løn som forskyldt, og nu kunde han selv se, hvad hans højtpriste Landsmænds Moral var værd.

Næste Dag begyndte Forberedelserne til Bispevisitatsen, og de var ikke smaa; Højærværdigheden kom jo i egen Vogn og med Tjener. Det maatte efter vore Begreber være en stor Mand, og ham skulde der da ogsaa gøres megen Stads af. Fra den nærliggende Tis Sø blev hentet en Gedde saa stor, saa stor, syntes jeg, Jørgen Dreng red til Stokkebjerg Skovriderdistrikt og kom hjem med en dejlig Raabuk tværs over Hesten, og der blev bagt og stegt, saa gamle Peter, vor rare, forfærdelig gnavne Jomfru, var ved at gaa ud af sit gamle Skind.

Og saa rullede den store Mand op for Døren, ærbødigt modtaget — men hvor blev jeg dog skuffet: en lille Mand (jeg kom

til at tænke paa „En lille Nisse rejste“) traadte ud, rakte den gamle Provst Haanden og hilste paa de øvrige ved at slaa ud med den højre Haand, saa kunde enhver tage sin Del deraf. Den kirkelige Handling kan jeg ikke sige noget om; men efter Bordet kom der en Udtalelse af Bispen, som klargjorde, hvorfor han egentlig havde noget mod Vilhelm. Nikolaj Beck, Forpagteren, blev nemlig præsenteret for ham, og Højærværdigheden udbrod da: „Er De Forpagter af Præstegaardsavlingen? Jeg troede sandeligen, det var Kapellanen, der ogsaa var Forpagter og — naa ja!“ Derefter blev Stemningen lysere, Bispen rejste betydelig blidere, og Vilhelm kunde fortsætte sin saa velsignet begyndte Gerning uden videre Forhindring.

Onkels Fødselsdag, d. 4. August, oprandt; da var der stor Familiefest — ellers forløb Ferien i ganske dagligdags Former. Dagen, jeg skulde rejse, nærmede sig, og jeg imødesaa den med Gru — men da kom der en Varmebølge over Landet, og af den Grund blev Ferien i alle københavnske Skoler forlænget med, jeg tror 4 Dage. Siden den Tid studerede jeg altid Berlingerens mod Slutningen af Ferierne, men det gentog sig aldrig, aldrig mere.

Om Ferien i 1860 beretter Bruhn:

For at spare paa Rejseudgifterne og ikke faa Overvægt paa mit Rejsegods, for det var meget dyrt, særlig med den agende Post, var jeg trukket i to Sæt Tøj. Det gik nogenlunde med Toget, hvor der var luftigt nok, da 3. Klasse jo kun bestod af eet stort Rum med Bænke og ganske lavt Skillerum, saa der var en liflig Træk, men da vi i Slagelse kom ind i den lukkede og polstrede gule Æske, blev det rigtignok lummert. Jeg kan vist ikke nøjes med at sige, at jeg transpirerede, nej jeg svedte, saa Vandet drev af mig, og jeg véd, at køre i 20 Graders Sommervarme i en lukket Vogn med to Sæt Tøj paa for at spare 24 Skilling, det gør jeg aldrig mere. Da jeg kom ud af Æsken i Agerup, vidste den lille, ivrige Postmester ikke, om jeg skulde henføres til „Onkel Tom“s Erterkommere eller var en Indianer i Krigsmaling, saa broget af Sved og Støv var jeg, og Mølleren grinede over hele sit meledede Ansigt henne fra Døren, hvor han vist mest tilbragte sin Tid.

Naa, min gode Ven Niels var der med Holstenskvognen, et luftigt Køretøj, og snart efter rullede vi saa ind i den kære, gamle Præstegaard, men ogsaa der morede de sig med Vittigheder over mit Udseende. Hurtigst muligt forsvandt jeg til mit Værelse og gik paa Hovedet i det store Vandfad; men 2—3 Omgange maatte der til, før jeg blev præsentabel.

Af ydre Forandringer i Præstegaarden var der ingen, men Vilhelm var da blevet gift med sin Nina (d. 14. Marts 1860), saa nu havde jeg tre gode Hjem at besøge. Som Følge af, at han nu boede i den ene Sidelænge, og af hele hans Virksomhed kom der jo flere Familier til Kapellanens, og der traf jeg Folk, som jeg siden kom i nær Forbindelse med, Otto Lawaetz, Kalundborg Ladegaard, hans Svoger Burckardi, Mejeriforpagter paa Birkendegaard, William Holm, Ubberupgaarden, Boesen fra Rynkevang, en mægtig, stor, smuk norsk Nordmand, en komplet Harald Haar-fager med en Røst, som rungede i de smaa Stuer, og en Vælde af Kraft. Naar hans Vogn var for Døren, tog han sin nydelige Hustru, en Købmandsdatter fra Kalundborg, paa Armen som en Dukke, satte hende paa Plads, sprang selv op og kørte som Thor med sine Bukke, saa Tordenen rullede, og Høns og Ænder, og hvad andet levende der var i Nærheden, skræppende og skraalende søgte at redde Livet.

I fire Aar havde nu Vilhelm været Kapellan i Uby, og store Forandringer var i hans Tid sket i Sognet. Kirken var nu fuld, baade af Beboerne og mange udensogns, og der var et Liv over Gudstjenesten, som drog mig til at gaa op og overvære den. Der til bidrog meget, at den gamle Degn var død, og en yngre, musikalsk og levende Mand var kaldet, og han havde faaet et Kor af unge, troende Mennesker til at synge for. Vilhelm var jo endnu ikke kommet i Forbindelse med Indre Mission, men der blev ofte holdt Møder i Skovene og paa Conradinelyst, tilhørende Comtesserne Moltke, hvor jeg ogsaa har været med. Der talte saa Kapellan Hoff fra Vallekilde, der staar for mig som en ualmindelig elskelig Mand, Joh. Clausen, Stenlille, og Vilhelm.

Vilhelm var vel dengang en streng Lovprædikant, paavirket af sin gode Ven Otto Lawaetz, min senere Principal, som var

streng Pietist, og haarde Ord kunde falde, især nu i Høstens Tid, hvor Søndagsarbejdet var saa almindeligt. Hvad der muligt ogsaa ræggede ham, var, at hans egen gode Broder, Forpagteren, raskvæk kørte sin Hvede ind paa Helligdage; om den Indkørsel sagde han en Søndag: „Det ender med, at de kører lige lukt ind i Helvede paa Langvogne (Høstvogne)“. Ligeledes hørte jeg ham engang sige: „I denne Tid rider Landmændene rundt paa Æselet, der blev trukket op af Brønden paa en Sabbat, som det var en Undskyldning“. Jeg var samme Eftermiddag sammen med en Forpagter af en meget stor Gaard; han var lynende vred, saa vred, at han slog i Bordet, saa Maskine og Kopper dansede, „at han skulde sammenlignes med en, der red rundt paa et Æsel“ — men samme Forpagter sluttede sig senere med sin Familie til V. B.s Menighed.

Naar Vilhelm udtalte sig saa skarpt i Kirken, var det jo for at vække Folk af den Død, de fleste gik i; talte han derimod med den enkelte, kunde ingen være mere forstaaende og kærligere i sin Dom, og aldrig skød han nogen fra sig, selv om han blev skuffet eller ligefrem bedraget — det har jeg mange Eksempler paa gennem et langt Liv. Derfor var Forholdet mellem Brødrene i Præstegaarden ogsaa godt; om Nikolaj, der kørte Korn ind om Søndagen, sagde Nina en Dag: „Maatte han dog blive et troende Menneske, saa vilde der ikke findes en mere trofast, retsindig og kærlig Mand“.

Naar der efter Gudstjenesten samlede mange i Kapellanboligen eller i Haven, kom Samtalen ind paa mangt og meget, saaledes ogsaa paa den usynlige Aande verden, og dér fortalte Vilhelm en Tildragelse, han havde oplevet i sin Stue: „Jeg sad en Formiddag ved Skrivebordet og studerede; saa ryger Døren, der førte umiddelbart ud paa Kirkegaarden, op, og ind styrter tre Murersvende, som arbejdede oppe i Kirken, og de var aldeles forstyrrede, saa det varede noget, før jeg fik Sammenhængen at vide. De havde siddet deroppe og spist Frokost, og da det var besørget, havde de fundet paa, at en af dem skulde døbes og en forestille Præst, iført den lange, hvide Messeskjorte, og med en Kalkekost i Haanden stillede de sig op ved Døbefonten; mer.

ligesom de skulde til at begynde, blev Kirken ligesom fuld af Englesang, og som forstyrrede smed de alt og flygtede“.

I disse Aar grasserede Mormonerne meget paa Kalundborgegnen, og særlig i Sæby ved Tis Sø var det galt, Præsten¹⁾ dér, som stillede sig venligt til Vilhelm Becks Forkyndelse, opfordrede ham derfor til at komme derover, da der skulde være et stort Mormonmøde. Der var mange til Stede, og Mormonpræsten opfordrede til at imødegaa sig — saa talte Vilh. Beck, der bl. a. fremførte, at Mormonerne til Forsvar for deres Flerkoneri paastod, at Jesus selv havde været gift med flere Kvinder, hvis Navne han nævned. Derover blev der Uro i Forsamlingen, og Mormonpræsten sprang op og benægtede det, men Beck svarede: „Jeg har læst det i Deres Blad, Stjernen“, og gjorde samtidig en Bevægelse som for at tage Bladet op af Lommen. Dette bevirkede, at Præsten indrømmede, at det var rigtigt, men han kom saa med nogle intetsigende Forklaringer, der imidlertid førte til, at hele Forsamlingen i Vrede fo'r løs paa ham, saa han i Hast flygtede ud, ja helt fra Egnen. V. B. bemærkede siden, at det var heldigt, han blev bange, „for jeg havde saamænd glemt at tage Bladet med“. —

1861 blev Bruhns Fader forflyttet til Aarhus, men Sommerferien tilbragtes som sædvanlig i Ubbø Præstegaard.

Gamle Onkel Beck havde nu nedlagt Provsteværdigheden, og Pastor Jensen i Aarby var blevet hans Eftermand. Selv var han svagelig, sad mest i sin Lænestol og læste, men hver Aften gik han med Tante under Armen gennem Haven, ud ad Markvejen til Kirken og tilbage igen; det var en sindig Gang, men jeg syntes, det saa hyggeligt ud, naar jeg kom stormende med Jørgen Faaredreng, jagende alle Lammene hjem, eller jeg red Hestene til Vands.

Ovre i Kapellanboligen var der nogen Forandring, som ogsaa prægede hele Præstegaarden. Vilhelm var jo sammen med Joh. Clausen kommet i Bestyrelsen for den 1861 rekonstruerede Indre Mission, og det bragte meget Arbejde med Udgivelse af Indre Missions Tidende, Forhandlinger og Besøg af Kolportører og disses

1) P. E. Lind (1755—75), derefter Biskop i Aalborg.

Forsyning med Skrifter til Salg under deres Vandringer; et stort Gæsteværelse var udnævnt til Bibliotek. Alt dette i Forbindelse med mange Møder, deriblandt nogle store Skovmøder, den forøgede Kirkegang og de mange tilrejsende bevirkede, at de tidligere private Skovture maatte opgives, ligesom det hidtidige saa hjemlige Samliv med Slægt og Venner fik et andet Præg ved de fremmedes Tilstedeværelse.

Onkel Beck tog jo ikke Del i alt dette, det var ham saa fremmed; men han stillede sig meget venligt til Vilhelms Arbejde. I Kirken kunde han ikke mere komme, men sad inde i sin Lænestol og undrede sig over det vældige Rykind om Søndagen, naar Vogn efter Vogn rullede ind ad Præstegaardens Port, og Stalde og Lader fyldtes med Heste, saa Bonjour tilsidst opgav at gå, den kunde simpelthen ikke mere. Men hvem der særlig frydede sig, var Niels Kusk, for det gav mangan 8-Skilling fra Bønderne og 1 Mark 8 Skilling fra Herskabsfolk; naar Grevens fra Nørager kom med fire for Karetten, blev det til endnu mere.

Langt mere Besvær voldte alt dette den kære, gamle Provstinde, da Kapellanens ikke havde Køkken, og der derfor blev lagt meget Beslag paa Provstens, saa de regelmæssige Spisetider vanskelig kunde overholdes. Husjomfruen, den rare, gnavne Peter, var heller ikke særlig begejstret, men Nina tog trolig sin Del og altid med godt Humør, saa jeg aldrig hørte et uvenligt Ord.

Jeg holdt mig nærmest til Nikolaj; vi fulgtes ad i Marken, og jeg gjorde Ture med ham i Byen, var ogsaa paa en lang Udflugt med ham over Slagelse Vaadagergaard ved Holsteinborg, som ejedes af Rikkens Broder. Han var ugift og havde nylig tiltraadt sin Ejendom, saa der manglede meget i Hygge og Hjemlighed hos ham, og vi havde derfor Sengeklæder med os i Vognen. Gæstfrihed manglede det dog ikke paa, og der var mange Gæster, saa den store Havestue blev omdannet til Soveværelse, idet der blev redt en saakaldt Søsterseng over hele Gulvet. Der gik det meget muntert og livligt til, mere end jeg syntes om; navnlig var der en ung, fynsk Godsejer, lille, noget værkbruden og meget rig — det ene bødede paa det andet — der tillod sig meget. Han gjorde stormende Kur til en ung Dame, meget køn og meget

fattig, saa dér bødede det ene ogsaa paa det andet, og kort efter blev hun Godsejerfrue paa en af Fyns bedste Gaarde. Jeg Dreng følte mig helt tilovers, skønt alle var meget venlige mod mig; men jeg havde aldrig før været med til en saadan Tummel og var derfor glad ved, at vi Dagen efter foretog en Udflugt til Holsteinborg Skov og besaa Slottet, Haven og Grevens dejlige Heste. Den følgende Dag kørte vi hjem til Ubby, og kort efter var Ferien til Ende, og jeg vendte atter tilbage til Aarhus.